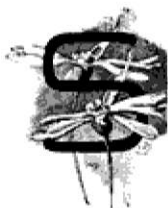

V b e d i.

Spisal Laščan.

ilno mrzel, neizrečeno neprijazen popoldan meseca decembra je bil.

Droben, suh sneg je škripal pod nogami, kakor staro, zasušeno obuvalo naših gorjancev. Po zidnih pajčevinah in drevesnih vejicah se je svetilo ivje, kakor biseri na diademih. Za nizkimi griči pa se je dvigala gosta, siva megla, obetajoča nov sneg — sneg in mraz.

Kdor je mogel, je tičal pri peči ter kolikor mogoče užival dobre in ugodnosti zimskega življenja. Le od tu ali tam je šinila kaka dekla s keblom pod pazduho k studencu, drgajoč si ozeble, krvavo-razpokane roke in tresoč se mraza; hitro je stopicala s kratkimi, drsajočimi koraki, upognjena nekoliko naprej.

Iz zaduhlih, soparnih, prevročih hlevov so izganjali hlapci in pastirji živino na vodo. Pastirji so se tresli v tankih, ozkih, platnenih hlačicah, se prestopali z noge na nogo, si pritiskali rdeče, ozeble nosove, poganjajoč z glasnim krikom zaležano, leno živino, ki je po opolzki poti počasi, oprezno stopala, previdno prestavljajoč nogo pred nogo. — Hlapci so si meli roke, jih tlačili v ozke, raztrgane žepe, jih vlekli zopet na dan, dihali vanje vidni, soparni vzduh, si trli ozeble, luskinaste uhlje ter si vlekli kosmate, težke kučme do tilnika. Stopali so tiho, brez razgovorov, brez običnih šal in burk.

Iz vaških, starih, z mahom porastelih, ometanih, pa tudi neometanih, ravnih in krivenčastih, visokih in nizkih dimnikov se je dvigal modrikast, prozoren dim; kjer pa ni bilo dimnikov, se je valil skozi strešne line gostejši in bledejši dim v velicah kolobarjih, se dvigal ter se spajal s sneženo, gosto, mrzlo meglo.

Na zunanjih oknih so se pojavile lepe, bele, ivjaste cvetlice, ki so se naglo razraščale do vrha kakor srobot; potem so se debelile, se razvijale v popolnejše, lepše ter se naposled zgostile, da se ni videlo ne v sobo, ne iz sobe.

Okrog poslopja so se preletavale sinice, sipale s perotnicami sneg in ivje raz tanke vejice, živahno obračale lisaste glavice na vse strani, pazno motreč z malimi, črnimi očesci, kje bi se iztaknil suh, gorak prostorček, da bi se prebila noč. S kratkimi, topimi, premraženimi kljunčki so si gladile vsled mraza srščeče perje. Okrog kozolcev so kričale jate sitnih vrabcev, iščočih si zavetja v gorki stelji.

Na vasi je postajalo prazno. Tu pa tam so se zagledale gospodinje druga drugo, prišedši v skladalnico po drv, si pokimale ter zakričale druga drugi:

»Mraz je, mraz!« —

»I — kdaj naj pa bo, če ne sedaj. Čas je!«

Zgrabila je po tem neizogibnem pogovoru vsaka naročaj drv in hitela v kuhinjo, glasno topotajoč z nerodnimi, težkimi obuvali, otepajoč z njih sneg in ledene drobce.

Uh — ta zima! —

V svoji uradni sobi je sedel župan Mihelič in pisal. Dasi je šlo že na večer, je vendar hitel, kakor da je danes zadnji dan.

Poznalo se je možu, da ve ceniti lagodnosti in udobnosti, pa da si jih tudi privoščiči. Pisalno mizo si je potegnil tik peči, noge ovil s težko, flanelasto plahto, pil na peči segreto vino in pisal, sloneč na miznem vogalu, pri čemer mu je pa jako napoto delal in oviral prosto dihanje obilni trebuh. S kratko, mesnato roko je slikal na papir velike, neenakomerne, neokretno zvite črke. Pisal je hitro, se oddihal enakomerno, segal po kozarcu na gorko peč in tiho mrmraje godrnjal:

»Toliko sitnosti za to beraško plačo za prazen nič tisoč vragov!«

In hitel je in hitel — kakor je bilo videti z namenom, da bi še danes izvršil neko delo. Na koncu topega, debelega nosu mu je čepel nanosnik ter mu stiskal široke nozdrvi in ondi provzročal globoke sledove, rdeče odtiske; nanosni ščipavec pa je bil tudi vzrok, da so oče hohnjavo govorili, kar se je pa njim samim imenitno zdelo. Pri pisanju pa, ki jim ni šlo nič kaj izpod rok, jim je preko mesnatih ustnic pomoleval dobršno široki jezik.

Tak je bil pri delu, siten, osoren in oj — motiti se ga ni smelo.

Bogat je bil in zategadelj je menda tudi užival spoštovanje in ugled ter zaupanje pri občanih. Županoval je že mnogo let, in baš nezadovoljni niso bili z njim, samo malce ponosen je bil spričo svojih tisočakov in pa malo siten včasih. V njegovem zasebnem življenju pa marsikaj ni bilo v redu. Nekoč — tako so pravili — je morala mlada dekla sredi leta nemudoma proč od županovih. Od tedaj pa je najemala mati županja le stare dekle.

Nervozen je postal, ko je nekdo glasno, nerodno potrkal.

»Kdo? . . . Kaj? . . . Vraga! . . .«

Zadušil je za hipec v sebi jezo, ne vedoč, kdo pride; hreščeče se je odzval: »Naprej!«

Z nestalnimi, omahujočimi koraki je potisnila mlada, kakih dvajset let stara ženska svoje izmučeno, premraženo, drgetajoče telesce v sobo. Oblečena je bila v tanko, poletensko obleko, katera je siroto kaj slabo varovala sedanjega izrednega mraza. Bledi, izstradani, utrujeni obraz je pričal o skrajnji bedi. . . .

Župan je zravnal okrogli, tolsti život na kratkih, debelih nogah, se nagnil proti vratom, si popravil jekleni, zarjaveli nanosnik konec nosa in preko njegovih stekel je motril s strogimi pogledi deklino, ki je plašno obstala pri vratih.

Po nje tihem, zašepetanem pozdravu jo je ostro premotril ter jo potem ne baš prijazno odgovoril:

»Nu — česa želiš? — Kaj hočeš? — Saj vidiš, da imam toliko dela. — Česar si iskala — to si našla — sama sebi pripiši — jaz ti ne morem pomagati.« —

Porinil je plahto od nog in stopil prednjo. Takoj jo je pričel tišje, prijaznejše izpraševati, motreč jo z drznimi pogledi.

»Česa pa bi rada?«

»I — i, prišla sem k vam prosit dovoljenja, da bi se smela naseliti v Andrejčevi koči. — Prazna je — gospodarja nima, odkar je umrl Andrejec. — Ko bi mi vi dovolili —«

Po bledem, bolehnem licu so se ji usule svetle solze.

»Hm — tako! Nu, pa bodi! — Ali nisi mogla drugje ničesar dobiti?«

»Povsod so mi pokazali vrata — nikjer me nočejo niti prenočiti. — Štrukljevi so me pognali — ko bi — ko bi vendar lahko vsaj do božiča služila. — Moj Bog!«

Z uvelimi, koščenimi rokami si je zakrila lep, izjokan obraz in znova je zaihtela.

»Hm — hm — to je že-e tako-o! Kaj čemo! Zakaj pa si se spečala — z beračem?! — Sedaj pa trpi tudi nasledke!« —

Siroti pa je bilo neizrečeno hudo. Zdelo se ji je, da je v ognju, dasi jo je tresel mraz.

»No — kdo pa se je štel za tvojega?« jo je vsiljivo izpraševal z mehkejšim glasom, pohotno ji gledajoč v lepe, modre oči.

»Krznarjev France!«

»Sto vragov — tisoč vragov! — Ta — je pa lepa — uh no, — vidi se, ta ne bo tak, kakor je bil stari!«

Začel je letati po sobi, in nekako dobro se mu je zdelo, da je napravil sin tako pobožnemu očetu takovo sramoto. Spomnil se je v tem hipu, kako je Krznar rval zoper njega prav radi »takih« stvari, in sladko zadoščenje mu je napolnilo dušo.

»Ali — stari — ali že ve?«

Za hip je obstal pred njo in jo poslušnil. Njej pa so šle besede iz teška; vsako ji je bilo treba posebe izvleči.

»Ve — — zato sem pa morala takoj od Štrukljevih. — Povsod jih je pregovoril — da so me pognali. — Samo vi mi še lahko pomagate. — Ali dovolite?«

»No — no, pa bodi!«

»Bog naj vam poplača!«

Obrnila se je, da bi odšla.

»Čaj no — — kaj pa France pravi?«

»Da me bo — — vzela. — Sedaj seveda še ne more — — toda sčasoma. — — Z Bogom!«

Šla je, Mihelič pa je drobil za njo:

»Punca, drugič pazi! — S takimi se ne pečaj — ki nima ničesar — ki ni sam svoj. —

* * *

Iz neotesanih jelovih brun za silo zveržena, z mahom in ilom zazidana in tu pa tam le malo ometana, je stala štirivoglata Andrejčeva kočica v vsej svoji revščini in nagoti doli pod rebrijo za vasjo: Strešno sleme je bilo počilo pod vrhom, veter je bil odnesel ves pezdir in škopo, da je curkoma lilo v prazno, zaduhlo sobo. Niti vsakdanje gladne in požrešne, gnusne golazni ni bilo v tej podrtini; celo črvi in kukci so se bili izselili iz trhljih, popolnoma razjedjenih hlodov, zapustivši za seboj rumen, droben prah in brezštevilno luknjic in rofov.

V sobi je stala razpokana, odrta in okrušena peč, za njo na tleh pa je ležalo kup gnile, preperete, plesnive slame. Stekla v malih, črvivih oknjakih ni bilo nebenega, zato so že bili poskrbeli vaški paglavci, ki so si jih volili za cilj, kadar so se izkušali in tekmovali, metajoč kamenje ali kepe.

Le-sem se je privlekla tisti večer Marica. Razbita okna je pomašila s slamo in starimi cunjami, v peč pa si nanesla z bližnjih plotov zmrzlih, ledenih drv. Dolgo se je trudila, da je ukresala ogenj. Skozi razpoke pri peči se je spuščal v izbo gost, smrdeč dim ter jo napolnil popolnoma. Mučno je bilo bivati v taki sobi, ko je gost, žgoč dim silil v oči in jemal vid, dušil dihanje in legal na pljuča — mraz pa je bilo vendarle.

Marica je zlezla na peč in se sključila v kepo, da bi se vsaj nekoliko ogrela. In v spomin ji je prihajalo vse . . .

Oh — kako nesrečno se je čutila!

Očeta ni poznala nikdar, mati ji je umrla, ko je bila še malo dete — — nihče je ni hotel poznati. Drugi ljudje imajo strice, tete in druge sorodnike, a ona ni imela nikdar nikogar.

Vedno je bila le za trpežno živino, za težko delo, brez vsake zabave; lepe besede ji ni privoščil nikdar nihče. Kvečjemu so jo pomilovalno gledali in se je ogibali. Ona pa se je vsemu temu privadila. Vsiljevala se ni nikomur, z delom pa se je pošteno živila. Zaradi nje spretnosti so jo radi jemali v službo; drugače pa se ni nihče brigal zanjo.

Pač!

Krznarjev France je bil prišel tisto leto od vojakov. Lep, postaven fant je bil. Kaj rad se je oče pobahal z njim.

Tisto leto je služila Marica pri Štrukljevih. Krznar in Štrukelj sta pa soseda. Njiju hiši, hlevi, kozolci in druga gospodarska poslopja se dotikajo.

Francetu se je zdela Marica jako zala, in oni predsodki, kateri so drugim ljudem odtuževali Marico, njega niso nič zadrževali. Da pa se je vdala ljubezni ona, do tedaj vedno zaničevana, teptana, preganjana sirota, to je bilo celo naravno. Do tedaj je ni bil še nihče prijazno ogovoril, nihče se ji nasmehnil; ta France pa je bil tako dober — tako prijazen in pa tako — lep.

In rada sta se imela . . .

Uh — — sedaj se je pa izcimila iz tiste ljubezni taka nepopišna nesreča. Sedaj se je bila ljudska ogorčenost proti njej podvojila. Obup se je polaščal njene mlade, neizkušene, trpeče duše, a molila je, molila . . .

Kam naj se obrne? Za službo ne bode, in je tudi nihče ne bi maral v službo jemati; France je nima vzeti na kaj, in stari bi ga tudi zapodil. . . . Grozna bodočnost!

In stemnilo se ji je pred očmi, kri ji je pa udarila močnejše k srcu. . .

* * *

Staremu Krznarju so ljudje kmalu prinesli na nos, da se je njegov France spečal z Marico. Pri tej nepričakovani novici mu je trhli obraz kar prebledel; suhe, uvele, zategle ustnice so mu posinjele, in krč jih je pričel pretegovati in krčiti. Usnjate, koščene roke so mu omahnile kakor mrtvoudnemu — bati se je bilo, da ga zdajci popade božjast.

Joj! Saj pa je bil to res grozen udarec; zadelo ga je najhujše, kar ga je sploh moglo. Ves čas svojega življenja, od mladih let do

sivih las, se je zvesto varoval, vsake oskrumbe, in res, dasi se mu je dalo marsikaj očitati, toda v tej stvari je bil čist kakor zlato; prav zategadelj, ker je imel v tem pogledu tako čisto vest, prav zato je bil tako ostro nastopil proti županu Miheliču v nekem takem slučaju — sedaj pa se je pripetilo to njemu, poštenjaku Krznarju, v njegovi rodbini. — Oh, ta sramota! — Da je z visokimi obrestmi neusmiljeno drl dolžnike, da jih je bil že nekaj pregnal z doma, zastran tega mu ni vest nič očitala; — da se je pa njegov sin toliko izpozabil, njegov edinec, njegov France — to ga je neizrečeno peklo!

Ko se je zopet zavedel, ga je od srama kri zalila tako, da je kar divjal; pulil si je lase, si trgal telovnik ter grozovito klel; nazadnje je pograbil težko, ostro sekuro z obpečne klopi in skočil skozi vrata — v hlev — iz hleva pod kozolec — od tod v skedenj — dalje v listnico — zopet v hišo — zopet v hlev — po stopnicah pod streho. — In skakal je besno, zdivjano, kakor mladec dvajsetih let. Zaripljen obraz se mu je krčil, gubančil in zopet iztegoval. Preko penastih ustnic in rumenih, škrbastih zob pa mu je bruhala kletev za kletvijo. — Tekel je okrog poslopja — enkrat — dvakrat — in zopet. — Potem pa je omagal in legel v posteljo.

Franceta niso mogli priklicati tisti dan, naslednjega dne še tudi ne; preteklo je še več dni, in še ga ni bilo na izpregled.

Ljudje so si že pravili, da je šel v Ameriko, drugi pa so zopet pobijali to misel, češ, saj ni imel potnine, ter ugibali, da služi v mestu. . .

Ko se je Krznar nekoliko osvestil ter okreval, je najpreje izposloval pri sosedu Štruklju, da je le-ta pognal Marico iz službe; potem pa je tudi poskrbel, da je nikjer drugod niso hoteli v službo, niti pod streho; nekateri so ga slušali pač samo iz bojazni, ker so mu bili dolžni.

Na ta način se je stari Krznar nadejal, in to mu je delo dobro, da mu pojde Marica izpred oči. Ko pa je zvedel, kje se je naselila Marica, je znova zbesnel ter grozno klel župana, »razuzdanca« Miheliča; rad bi bil izposloval tudi pri tem, da bi ji vzel dovoljenje za naselitev, toda s tem bi se bil globoko ponižal pred onim, katerega je prej sam zaničeval; to je bilo pa le prehudo!

Niti gospodarstvo, niti delo ga ni več veselilo, niti denarne špekulacije in oderuštvo. Po cele ure je stal pri oknu, gledal skozi potne šipe na cesto in klel. Govoril ni z ženo, ni s hlapci, ni s sosedi, z nikomer. Grbil se je, gubančil, ginil in se staral. . . V srcu je imel črva, ki ga je grozno ujedal. . .

Naposled pa se je premagal ter šel k županu. Dasi se ga je nadejal Mihelič po zadnjih dogodkih, vendar se je nemalo začudil, ko ga je zagledal pred seboj. Vse sovraštvo ga je hkratu minilo; dobil je sijajno zadoščenje za vse žalitve in sramoto — ponosni nasprotnik se je pred njim ponižal! Oj, kako mu je to dobro delo!

»Kaj pa bi rad, kaj, sosed?«

Izredno dobre volje je bil tačas župan Mihelič.

»Hudo je, če človeka preganja nesreča, kjer si že bodi, najhujše pa je, če ga pri otrocih. Sam veš, kako je! — — Radi tega sem prišel k tebi — — pomagaj mi — — odpusti, ako sem te kdaj žalil — —.«

Podal mu je velo roko, skesan, pobit, skrušen.

Bolj ne bi bil mogel razveseliti Miheliča, a ta, hoteč svojo zmago kar najbolj izkoristiti ter se je dodobra nasititi, se je delal nevednega in je Krznarja še dalje natezal:

»Kako naj ti pomagam — zakaj?«

»Saj veš, ona Marica ondi — — zakaj si ji dovolil, da se je naselila? — — Odpravi jo! — — Sicer bo to moja smrt — —.«

Mil, otročje mehak je bil glas Krznarjev.

»Pregnati je ne morem, domačinka je; sicer bi jo morala rediti občina.«

»Moj Bog! — — hm — — mati njena vendar ni bila iz tega kraja — — navadna vlačuga!«

»Zapoditi je ne moremo. Toda, toda — zlepa bi se morda dala. Zlagoma jo moramo odpraviti. — Vrzi ji par stotakov — pa se pobere za vedno od tod!«

Obema se je zdela ta misel ugodna; ukrepala sta.

»Ti — — eh — — Mihelič! Pokliči jo sem!«

Krznar se je tipal na levi strani po telovniku, medtem pa je poslal Mihelič po Marico.

Za par hipov je bila dekla nazaj.

»Semkaj ne more — leži; včeraj je povila hčerko!«

K sreči je dekla izginila skozi vrata, da ni opazila, kako se je pri tej novici izpremenil Krznar; kar obstekel je, pobledel kakor krpa, potem se pa stresel po vsem životu kakor šiba.

Ko se je zavedel, je poskočil brezumno, krčevito stisnil župana za roko ter ga potegnil za seboj.

»Pojdi z menoj — — prosim te — — ona mora od tu — — naj me stane pet sto — — tisočak — — dva — — tri — —.«

Slušal ga je Mihelič, Krznar se mu je že smilil. Komaj ga je dohajal župan, tako je hitel stari oderuh po vrteh za vasjo k podrtini Andrejčeve kože. . . .

Nenavaden prizor je kaj malo ugajal možema. Na kupu slame je ležala skrčena Marica, zavita v stare, grde cunje; na prsi je krčevito pritiskala dete. Moža je obšla zona.

Obstala sta in — molčala. Med cunjami, sredi onega shujšanega obraza, v globokih, temno obrobjenih očesnih jamicah pa so se jima svetile nasproti lepe, modre, toda motne oči, zroč tako boječe, tako trepetajoče

Dolg je bil molk.

»Marica!« je pričel župan, nekoliko ginjen; okrog srca mu je nekaj neznanega gomezelo, ko je gledal to žensko tako zapuščeno, tako bedno, ko ni imela človeka, ki bi ji zakuril peč v tem groznem mrazu, popravil ležišče, ji ponudil skledico juhe ter ji prvoščil vsaj dobro besedico . . .

»Marica! — Kaj ne, hudo ti je?«

»Sami vidite!«

S slabotnim, onemoglim glasom mu je pritrdila Marica; dete je pritiskala krčevito k sebi ter dihala globoko, težavno. Krznar je gledal v strop in dušilo mu je sapo, Mihelič pa je posredoval dalje:

»Hudo ti je, vidiš! — Toda mi bi ti lahko pomagali — — radi pomagali — —.«

One utrujene, izmučene oči so se nejeverno odprle.

»Denarja ti damo, mnogo denarja — — samo odtod pojdi! — — Drugje ti bolje postrežejo — — bolje se ti bo godilo. Mi ti damo, kolikor hočeš — — le nazaj ne bi smela nikdar več. — Koliko hočeš? Reci, koliko hočeš!«

Upadli, mrtvaško blede nje obraz je tedaj malce zardel, motne oči pa so se ji jezno zaiskrile; pozabila je svojo nemoč, se dvignila nekoliko pokoncu, dete pa položila na stran:

»Nemaram ga — vašega denarja, ne mogla bi ga rabiti! — Drži se ga kri — — in radi bi, da se ga še prime. — — Od tod ne pojdem — — boljšega življenja nisem vajena — — rojena sem za trpljenje in zaničevanje! — Storite, kar hočete!«

Moža sta obstala. Tolikega odpora, toliko srčnosti in ponosa nista pričakovala, in Miheliča je bilo nekoliko sram.

Tedaj pa je povzel Krznar mehko, prijazno:

»Marica, pojdi od tod — — pojdi proč — — prosim te — — drugače me umoriš! Dam ti, kolikor hočeš — — pomanjkanja ne boš

trpela — — pojdi od tod! — — lepo te prosim! — — lepo te prosim — —.«

To je bilo nekaj nenavadnega. Segel je z desno roko v levi, notranji žep telovnika, izvlekel zamazan, oguljen, masten ovitek in ga s tresočo roko vrgel Marici na ležišče.

Pretrgal se je ovitek, in iz njega so se usuli desetaki.

»Vzemi Marica — — vzemi — — mnogo je — — stradala ne bodeš nikoli — — ali nočeš?«

Razburjen je bil do skrajnosti. Miheliču pa je bilo tako tesno v tej zaduhli, črvivi izbi, v tej siromaščini; kar obrnil se je.

Marica pa je s tresočo roko porinila od sebe denar, ogorčena in razjarjena, ker se je hočejo iznebiti, da jim ne bi bila na poti.

»Nikomur ne delam nadlege — — pustite me v miru! — — Denarja vašega ne maram — — gnusi se mi. — — Od tod ne grem nikdar — — tu sem rojena — — tu sem bila teptana, zaničevana — — pa drag mi je ta kraj — — in tu naj umrem!«

Potem je zopet vzela dete k sebi ter se obrnila v steno. —

Odločna samozavest in trdna, neupogljiva volja je spravila Krznarja popolnoma iz ravnotežja.

Krznar se je pripognil k tlam; kakor maček je pobiral denar, ga mečkal in tlačil v žep. Potem pa je zdvijal na prosto, za njim pa je stopil Mihelič, počasi, ne da bi se bil kaj poslovil.

* * *

Tistega večera se je bilo stemnilo jako zgodaj.

Že trd mrak je bil, ko je hitel v vas Krznarjev France, nesoč na rami veliko, težko culo. Hitreje je stopal, bolj ko se je bližal domači vasi. Včasih je udaril prav z močjo z okorno, kovano peto ob zmrzla tla, da se mu je otresel sneg, katerega se je prav mnogo nabiralo na širokih, rjavih črevljih. Prišedši v vas, ni krenil domov; splazil se je skrivaj do enega svojih prijateljev in ondi je pozvedel, kje stanuje Marica, in da je že povila dete. Podvojil je korake po ozki, slabi gazi k Andrejčevi koči.

Vrata so bila le priprta, in ko se je zadel vanja s svojim črevljem, so glasno, režeče zacvilila.

Močno se je prestrašila Marica; nikogar se ni nadejala po noči. Vstopil je v temno izbo ter z razprostrtimi rokami tipal okolo sebe.

»France, si ti?«

Slaboten otročji glasek se je hkratu odzval v temnem kotu na tleh.

»Da! Jaz sem. Kje pa si — — kje pa si?«

Počeni! je in z rokami tipal po ilovnatih tleh, kje je ležišče. Temno je bilo kakor v rogu.

»Tu sem — — tu!«

Sklonil se je k njej in prijel dete v naročje. Poljubljal je je in ihtel in zopet je poljubljal. Za hip se je čutil srečnega in poljubljal je tudi Marico na mokro, solzno lice.

»Ne jokaj! — — nič hudega ti ne bode — — v mestu imam službo — — dobro službo — — stradala ne boš več — — prinesel sem ti kruha, vina, mesa. — — Daj, da nažgem luč — —.«

»Nimam luči!«

Novič je zaihtela, močneje, glasneje.

»Nikar se ne jokaj! — Slišiš? — Kmalu bode bolje — — čez mesec dni gotovo! Slišiš, da ne jokaj! — — Kaj pa ti je?«

»Tvoj oča me hoče pregnati; obetal mi je denarja — — naj se spravim od tod — — rotil, prosil, klel me je — — in denarja mi je ponudil mnogo — — dejal pa je, da mu moram izpred oči.«

Franceta je Maričino pripovedovanje razvnelo, in klel je očeta . . .

»To ni oče«

V tem je odvezal zavoj, ki ga je bil s seboj prinesel, ter ji ponudil mesa in vina; hlastno je segnila po njem Marica.

On pa je sedel poleg nje ter jo tolažil. Poljubljal je dete, poljubljal njo ter ji tiho govoril o lepši bodočnosti.

* * *

Eno po polnoči je že bilo udarilo na veliki zvon farne cerkve. Malokdo je še čul tačas, saj je spanec takrat najslajši.

Iz Krznarjeve hiše je stopil zdajci stari, potihoma zaprl za seboj vrata, se potipal v žep in krenil proti Andrejčevi koči. Težko je sopol. Včasih je malo obstal, se ozrl oprezno okrog, se tiho, prigluljeno odkašljaj in šel zopet dalje — in zopet obstal — se oziral — in šel zopet dalje.

Po mačje, tiho se je bil priplazil do kočice. Posluhnil je malo; ko je bilo vse tiho, je izvlekel iz hlačnega žepa vžigalico, jo prasnjal ob irhaste hlače in jo pritisnil v slamnato streho; potem se je spustil v dir.

Iz strehe se je zdajci pokadil gost, sivkast dim, za njim pa je švignil rdeč, sikajoč zubelj in objel hipoma vso kočico. Lahna sapa je hitro razpihalala ogenj. Pričelo je goreti izsušeno, trhlo tramovje, za tem črvice lesene stene. V malih minutah se je zrušila stara podrtina ter pokopala pod seboj prebivavce. Niti vzklika ni bilo nobenega čuti;

vse, kar je bilo notri živega, se je bilo menda podušilo v gostem dimu, še predno se je kateri iz spanja zdramil.

Iz vasi ni bil nihče ognja zapazil. Šele popoldne tistega dne je prihitel v vas Lisjakov Tone ter je raznesel novico, da je pogorela Andrejčeva bajta. Zdajci je hitelo mlado in staro na lice mesta, a pamagati ni mogel nihče več.

Razkopavajoč pogorišče, so ugibali, kako je bil nastal ogenj; nekateri so menili, da je Marica sama zažgala ter si tako naredila konec svojemu bednemu življenju. Med ogorki in pepelom so našli mnogo docela prežganih človeških kosti.

»Sama je zažgala.«

»Bog jo bode kaznil.«

»Škoda je ni!«

»Kakršno življenje, taka smrt!«

Ostro so jo sodili in razkopavali dalje. Naleteli so tudi srebrno uro in žepni nož, ki so ju spoznali kot Francetovo lastnino.

* * *

Teden pozneje je šel Krznarjev pastir po steljo pod kozolec. Ondu pa je trčil s svojo debelo glavo ob nekaj trdega ter pogledal kvišku.

Veter se je igral z obešenim truplom, gugajoč je semintja; vrvica se je odvijala in zavijala, truplo pa se je sukalo in sukalo . . .

Tačas se je debeloglavi pastir tako prestrašil, da mu je kar srce zastalo in se z mesta ni mogel geniti — potem pa je z glasnim krikom kakor brezumen stekel v hišo.

Dolgo je trpelo, predno se je toliko oddahnil, da je mogel domačim dopovedati, kaj je videl.

Ko so šli pod kozolec gledat, so našli ondu obešenega — starega Krznarja.

Še malo časa.

Raz drevje veter listje siplje,
Narava zgublja zadnji cvet.
Nekdanjo bujno bo naravo
Pokrival kmalu sneg in led.

Raz drevje veter listje siplje.
Narava zgublja zadnji cvet.
Še malo časa . . . tudi mene
Pokrival bode sneg in led.

Rudolf.

